

Vilalba dels Arcs, embolcall de cultura i història a la Terra Alta

ANTON MONNER
Cronista de Gandesa

Crònica

Propera cita. Una de les principals expressions culturals d'aquest municipi de 600 habitants és la coneguda representació de la Passió, que omple els seus carrers

Els vilalbins estimen apassionadament la terra que els ha vist nàixer. Mai no ho han tingut fàcil viure de l'agricultura, malgrat les terres fèrtils als fons de les amples vallades de Vora Vall, les Comes, Les Dotzenes i les Novenes. La manca de pluges, les glaçades, els preus agrícoles insuficients per cobrir les despeses de producció i la guerra civil han fet emigrar la població, i evitar els constants daltabaixos econòmics. Dels 2.000 habitants de principis del segle passat han baixat als 600 actuals; avui hi ha més naturals vivint a Barcelona que al mateix municipi. Paisatge de contrastos excel·lents, on les pluges no hi abunden i les terres que s'agosten sovint són la font de la seva economia i l'esforç de la gent per fer-les produir. S'hi senten arrelats de cor i d'ànima, i això els fa treballar i els anima a trobar camins innovadors per la viticultura, la cultura, l'art, el turisme i la gastronomia.

Boscos de pins i algunes carrasques s'aixequen als laterals de les barrancades, on als baixos s'hi conreen oliveres i ametllers. Han aconseguit rendibilitzar la fertilitat dels sòls gràcies al reg de les aigües de l'Ebro. Conreus solcats com a horts, cuidant les plantes com un tresor i prodigant l'art de l'agricultura ajudats per l'aigua del reg. Cada planta regada és un joell cuidat amb fruits d'excel·lent qualitat. És el recurs final dels arrengrats ceps de garnatxes de la Terra Alta produint vins daurats i d'excel·lent bouquet, estimats arreu del món. I olis de fina textura i olors de fruites tropicals. La força i l'amor que senten els seus pagesos per la terra, ho fan possible, amb treball i fermesa constant.

Formen una comunitat arrelada a la història i a les tradicions. El romiatge a Santa Magdalena de Berrús, ermita situada sobre de l'embassament del Matarranya al terme de Riba-Roja, a més de vint quilòmetres, n'és un clar exemple. Cinc hores caminant en processó per arribar-hi i les mateixes per tornar, enmig d'un paisatge sobri i agrest, passant per Vilalba la Vella, antic nucli urbà

Panoràmica de la població de Vilalba dels Arcs. FOTO: JOAN REVILLAS

desaparegut el 1347 per la pesta negra, i per l'ermita megalítica, construïda davall d'una balma, coneguda per Sant Pau. Aquesta manifestació és una relíquia popular on els romers porten les creus, els ciris, la campana que abanderà la comitiva, i els insígnies revestits amb sobrepellis. Després d'un dia absorbits per les pregàries, lletanies, parades, cants i d'esbarjo, quan retornen a les cases, cansats per l'esforç de 10 hores caminant, els afluïx la satisfacció d'haver complert l'ancestral tradició, amb rigor i devoció i els renova l'esperit fins el proper any.

Personatges com Pere Manyà, Rafel Chiveli o Marc Solé, en sengles publicacions recorden els romiatges, amb fotografies de passades edicions, el cantoral amb la solfa corresponent i la reedició del llibre El Manual Práctico, editat el 1917, i coordinat per Vicent Puey i Borràs. En aquesta publicació ens recorda les lletres de les lletanies, les oracions a cada parada, la salut dels malalts, la benedicció del terme i els go-

jos que harmònicament canten en honor a Sant Pau i Sant Antoni.

Els vilalbins porten la història i la cultura immersa dins del seu sí. L'any 1224, Bernard de Campànies, preceptor de Miravet, atorgà la carta de poblament del terme de Vilalba a quatre cavallers arribats del Pirineu per defensar-lo, repoblar-lo i treballar-lo. De fa dotzenes d'anys, al Centre Cultural del Rossinyol s'hi alberguen les activitats socio-culturals. Amb poc més de 600 habitants, són variades les associacions culturals que hi operen, com el Grup de Majorettes que porten més de 50 anys actuant i hi formem part totes les xiquetes del poble, sense excloure'n cap. O la Banda de Cornetes i Tambors, amb 44 anys d'història, o la Banda de Música federada o el grup de Dançada, o el grup de Teatre o, entre altres, el grup d'Estudi i Recerca del Patrimoni de Vilalba que l'escultor Francesc Solé en va ser el fundador. Els habitants, joves i vells, tots són subjectes actius de cultura i fer poble sense res a canvi.

Però el grup que més ferma petjada ha deixat, és la 'Passió de Vilalba'. Hi participen una trentena d'actors, uns 120 figurants i tots hi treballen amb els decorats, els vestuaris i la preparació general. La vila s'hi aboca plenament i els carrers s'omplen de visitants, podent admirar el 'Via Creu' de la Passió del Crist i l'actuació dels actors i, a la vegada, els concursos de pintura, el mercat de productes tradicionals, recorrent el casc antic, amb l'església renaixentista del segle XVI i XVII, i la portalada i el campanar d'estil barroc, del XVIII, dedicat a Sant Llorenç, i la primitiva església gòtica del segle XIII, avui coneguda per la Confraria de la Mare de Déu de Gràcia. Un goig de poble que fa patxoca i l'ambient col·lectiu respira l'esforç als quatre vents. De l'agricultura, seguint els pagesos solcant amb fermesa els bancals i les feixes, produeixen i fan cultura emmarcats entre els estrets carrers de la vila i els carreus medievals, arrelats a la terra i a la història que els dona vida i se l'estimen de cor.